Skarnbassen

Original tekst af H.C. Andersen - 1861

Kilde: Det Kongelige Bibliotek

Keiserens Hest fik Guldskoe; Guldsko paa hver en Fod.

Hvorfor fik han Guldskoe?

Han var det deiligste Dyr, havde fine Been, Øine saa kloge og en Manke, der hang som et Silkeslør ned om Halsen. Han havde baaret sin Herre i Kruddamp og Kuglerregn, hørt Kuglerne synge og pibe; han havde bidt om sig, slaaet om sig, kæmpet med, da Fjenderne trængte paa; med sin Keiser sat i eet Spring over den styrtede Fjendes Hest, frelst sin Keisers Krone af det røde Guld, og derfor fik Keiserens Hest Guldskoe, Guldsko paa hver en Fod.

Og Skarnbassen krøb frem.

"Først de Store, saa de Smaa," sagde den, "dog det er ikke Størrelsen, som gjør det." Og saa strakte den frem sine tynde Been.

"Hvad vil Du?" spurgte Smeden.

"Guldskoe!" svarede Skarnbassen.

"Du er nok ikke klarhovedet!" sagde Smeden, "vil Du ogsaa have Guldskoe?"

"Guldskoe!" sagde Skarnbassen. "Er jeg ikke ligesaa god som det store Bæst, der skal have Opvartning, strigles, passes, have Føde og Drikke. Hører jeg ikke ogsaa til Keiserens Stald?"

"Men hvorfor faaer Hesten Guldskoe?" spurgte Smeden, "begriber Du det ikke?"

"Begriber? Jeg begriber, at det er Ringeagt imod mig," sagde Skarnbassen, "det er en Krænkelse - og nu gaaer jeg derfor ud i den vide Verden!"

"Pil af!" sagde Smeden.

"Grov Karl!" sagde Skarnbassen, og saa gik den udenfor, fløi et lille Stykke, og nu var den i en nydelig lille Blomsterhave, hvor der duftede af Roser og Lavendler.

"Er her ikke deiligt!" sagde en af de smaa "Vorherres Hønse", der fløi om med sorte Prikker paa de røde skjoldstærke Vinger. "Hvor her lugter sødt og hvor her er kjøndt!"

"Jeg er vant til Bedre!" sagde Skarnbassen, "kalde I dette kjønt? Her er jo ikke engang en Mødding!"

Og saa gik den videre frem, ind i Skyggen af en stor Levkoi; der krøb en Kaalorm paa den.

"Hvor dog Verden er deilig!" sagde Kaalormen, "Solen er saa varm! Alt er saa fornøieligt! og naar jeg engang sover ind og døer, som de kalde det, saa vaagner jeg op og er en Sommerfugl!"

"Bild Dig Noget ind!" sagde Skarnbassen, "nu flyve vi om som Sommerfugl! Jeg kommer fra keiserens Stald, men Ingen der, ikke engang Keiserens Livhest, der dog gaaer med mine aflagte Guldskoe, har slige Indbildninger. Faae Vinger! flyve! ja nu flyve vi!" Og saa fløi Skarnbassen. "Jeg vil ikke ærgre mig, men jeg ærgrer mig dog!"

Saa dumpede den ned paa en stor Græsplet; her laae den lidt, saa faldt den i Søvn.

Bevares, hvilken Skylregn der styrtede! Skarnbassen vaagnede ved det Pladsk og vilde strax ned i Jorden, men kunde det ikke; den væltede, den svømmede paa Maven og paa Ryggen, flyve var der ikke at tænke paa, den kom vist aldrig levende fra denne Plet; den laae hvor den laae og blev liggende.

Da det hoftede lidt, og Skarnbassen havde blinket Vandet af sine Øine, skimtede den noget Hvidt, det var Linned paa Blegen; den naaede derhen, krøb ind i en Fold af det vaade Lintøi, det var rigtignok ikke, som at ligge i den varme Dynge i Stalden; men her var nu Intet bedre, og saa blev den her en heel Dag, en heel Nat, og ogsaa Regnveiret blev. I Morgenstuden kom Skarnbassen frem; den var saa ærgerlig over Climatet.

Der sad paa Linnedet to Frøer; deres klare Øine lyste af bare Fornøielse. "Det er et velsignet Veir!" sagde den Ene. "Hvor det forfrisker! og Lintøiet holder saa deiligt sammen paa Vandet! det kriller mig i Bagbenene, som om jeg skulde svømme!"

"Jeg gad nok vide," sagde den Anden, "som Svalen, som flyver saa vidt omkring, om den paa sine mange Reiser i Udlandet har fundet et bedre Climat, end vort; saadant et Rusk, og saadan en Væde! det er ligesom om man laae i en vaad Grøft! er man ikke glad ved det, saa elsker man rigtignok ikke sit Fædreland!"

"I have da aldrig været i Keiserens Stalde?" spurgte Skarnbassen. "Der er det Vaade baade varmt og krydret! det

›

er jeg vant til; det er mit Climat, men det kan man ikke tage med paa Reisen. Er her ingen Mistbænk i Haven, hvor Standspersoner, som jeg, kunne tage ind og føle sig hjemme?"

Men Frøerne forstode ham ikke, eller vilde ikke forstaae ham.

"Jeg spørger aldrig anden Gang!" sagde Skarnbassen, da den havde spurgt tre Gange uden at faae Svar.

Saa gik den et Stykke, der laae et Potteskaar; det skulde ikke ligge der, men som det laae gav det Ly. Her boede flere Ørentviste-Familier; de forlange ikke meget Huusrum, men kun Selskabelighed; Hunnerne ere især begavede med Moderkjærlighed, derfor var ogsaa hvers Unge den kjønneste og den klogeste.

"Vor Søn er bleven forlovet!" sagde een Moder, "den søde Uskyldighed! hans høieste Maal er engang at kunne krybe i Øret paa en Præst. Han er saa elskelig barnlig og Forlovelse holder ham fra Udskeielser! det er saa glædeligt for en Moder!"

"Vor Søn," sagde en anden Moder, "kom lige ud af Ægget og var strax paa Spil; det sprutter i ham, han løber Hornene af sig. Det er en uhyre Glæde for en Moder! Ikke sandt? Hr. Skarnbasse!" De kjendte den Fremmede paa Skabelonen.

"De har begge To Ret!" sagde Skarnbassen, og saa blev den budt op i Stuen, saa langt den kunde komme under Potteskaaret.

"Nu skal De ogsaa see min lille Ørentvist!" sagde en tredie og fjerde af Mødrene, "det er de elskeligste Børn og saa morsomme! de ere aldrig uartige uden naar de have ondt i Maven, men det faaer man saa let i deres Alder!"

Og saa talte hver Moder om sine Unger, og Ungerne talte med og brugte den lille Gaffel de havde paa Halen til at trække i Skarnbassens Mundskjæg.

"De finde nu ogsaa paa Alting, de Smaaskjelmer!" sagde Mødrene og dunstede af Moderkjærlighed, men det kjedede Skarnbassen, og saa spurgte den om der var langt herfra til Mistbænken.

"Det er langt ude i Verden, paa den anden Side Grøften!" sagde Ørentvisten, "saa langt, vil jeg haabe, komme aldrig nogen af mine Børn, for saa døde jeg!"

"Saa langt vil jeg dog prøve at naae!" sagde Skarnbassen og gik uden Afsked; det er galantest.

Ved Grøften traf den flere af sin Slægt, alle Skarnbasser.

"Her boe vi!" sagde de. "Vi have det ganske luunt! Tør vi ikke byde Dem ned i det Fede! Reisen har vist trættet Dem!"

"Det har den!" sagde Skarnbassen. "Jeg har ligget paa Linned i Regnveir, og Reenlighed tager især paa mig! jeg har ogsaa faaet Gigt i Vingeledet, ved at staae i Træk under et Potteskaar. Det er rigtig en Vederqvægelse at komme engang til sine egne!"

"De kommer maaskee fra Mistbænken!" spurgte den Ældste.

"Høiere op!" sagde Skarnbassen. "Jeg kommer fra Keiserens Stald, hvor jeg blev født med Guldskoe; jeg reiser i et hemmeligt Ærende, hvorom De ikke maa fritte mig, thi jeg siger det ikke!"

Og saa steg Skarnbassen ned i det fede Dynd; der sad tre unge Hun-Skarnbasser, de fnisede, for de vidste ikke hvad de skulde sige.

"De ere uforlovede!" sagde Moderen, og saa fnisede de igjen, men det var af Forlegenhed.

"Jeg har ikke seet dem skjønnere i Keiserens Stalde!" sagde den reisende Skarnbasse.

"Fordærv mig ikke mine Pigebørn! og tal ikke til dem, uden De har reelle Hensigter; - men det har De, og jeg giver Dem min Velsignelse."

"Hurra!" sagde alle de Andre, og saa var Skarnbassen forlovet. Først Forlovelse, saa Bryllup, der var jo ikke Noget at vente efter.

Næste Dag gik meget godt, den anden luntede af, men paa den tredie Dag skulde man dog tænke paa Føden for Kone og maaskee Rollinger.

"Jeg har ladet mig overraske!" sagde den, "saa maa jeg nok overraske dem igjen -!"

Og det gjorde den. Væk var den; væk hele Dagen, væk hele Natten - og Konen sad Enke. De andre Skarnbasser sagde, at det var en rigtig Landstryger de havde optaget i Familien; Konen sad dem nu til Byrde.

"Saa kan hun sidde som Jomfru igjen!" sagde Moderen, "sidde som mit Barn! fy, det lede Skarn, som forlod

›

hende!"

Han var imidlertid paa Farten, var seilet paa et Kaalblad over Grøften; hen paa Morgenstunden kom to Mennesker, de saae Skarnbassen, tog den op, vendte og dreiede den og de vare meget lærde begge To, især Drengen. "Allah seer den sorte Skarnbasse i den sorte Steen i det sorte Fjeld! staaer der ikke saaledes i Alkoranen?" spurgte han og oversatte Skarnbassens Navn paa Latin, gjorde Rede for dens Slægt og Natur. Den ældre Lærde stemte imod at den skulde tages med hjem, de havde der ligesaa gode Exemplarer, sagde han, og det var ikke høfligt sagt, syntes Skarnbassen, derfor fløi den ham af Haanden, fløi et godt Stykke, den var bleven tør i Vingerne og saa naaede den Drivhuset, hvor den i største Beqvemmelighed, da det ene Vindue var skudt op, kunde smutte ind og grave sig ned i den friske Gjødning.

"Her er lækkert!" sagde den.

Snart faldt den isøvn og drømte at Keiserens Hest var styrtet og at Hr. Skarnbasse havde faaet dens Guldskoe og Løftet om to til. Det var en Behagelighed og da Skarnbassen vaagnede, krøb den frem og saae op. Hvilken Pragt her i Drivhuset! store Vifte-Palmer bredte sig i Høiden, Solen gjorde dem transparente, og under dem vældede der en Fylde af Grønt og skinnede der Blomster, røde som Ild, gule som Rav og hvide som nysfalden Snee.

"Det er en mageløs Plantepragt! hvor den vil smage naar den gaaer i Forraadnelse!" sagde Skarnbassen. "Det er et godt Spiiskammer; her boe vist af Familien; jeg vil gaae paa Eftersporing, see at finde Nogen, jeg kan omgaaes med. Stolt er jeg, det er min Stolthed!" Og saa gik den og tænkte paa sin Drøm om den døde Hest og de vundne Guldskoe.

Da greb lige med Eet en Haand om Skarnbassen, den blev klemt, vendt og dreiet.

Gartnerens lille Søn og en Kammerat var i Drivhuset, havde seet Skarnbassen og skulde have Fornøielse af den; lagt i et Vindrueblad kom den ned i en varm Buxelomme, den kriblede og krablede, fik saa et Tryk med Haanden af Drengen, der gik rask afsted til den store Indsø for Enden af Haven, her blev Skarnbassen sat i en gammel knækket Træsko, som Vristen var gaaet af; en Pind blev gjort fast, som Mast; og til den blev Skarnbassen tøiret med en ulden Traad; nu var den Skipper og skulde ud at seile.

Det var en meget stor Indsø, Skarnbassen syntes, at det var et Verdenshav og blev saa forbauset, at den faldt om paa Ryggen og sprættede med Benene.

Træskoen seilede, der var Strømning i Vandet, men kom Fartøiet lidt forlangt ud, saa smøgede den ene Dreng strax sine Buxer op og gik ud og hentede det, men da det igjen var i Drift blev der kaldt paa Drengene, alvorligt kaldt, og de skyndte dem afsted og lod Træsko være Træsko; den drev og det altid meer fra Land, altid længer ud, det var gyseligt for Skarnbassen; flyve kunde den ikke, den var bunden fast til Masten.

Den fik Besøg af en Flue.

"Det er et deiligt Veir vi har!" sagde Fluen. "Her kan jeg hvile mig! her kan jeg sole mig. De har det meget behageligt!"

"De snakker, som De har Forstand til! seer De ikke, at jeg er tøiret!"

"Jeg er ikke tøiret!" sagde Fluen og saa fløi den.

"Nu kjender jeg Verden!" sagde Skarnbassen, "det er en nedrig Verden! jeg er den eneste Honette i den! Først negter man mig Guldskoe, saa maa jeg ligge paa vaadt Linned, staae i Træk og tilsidst prakke de mig en Kone paa. Gjør jeg nu et rask Skridt ud i Verden, og seer hvorledes man kan have det og jeg skulde have det, saa kommer en Menneske-Hvalp og sætter mig i Tøir paa det vilde Hav. Og imidlertid gaaer Keiserens Hest med Guldskoe! det creperer mig meest; men Deeltagelse kan man ikke vente sig i denne Verden! mit Levnetsløb er meget interessant, dog hvad kan det hjelpe naar Ingen kjende det! Verden fortjener heller ikke at kjende det, ellers havde den givet mig Guldskoe i Keiserens Stald, da Livhesten blev skoet og jeg rakte Benene frem. Havde jeg faaet Guldskoe, da var jeg bleven en Ære for Stalden, nu har den tabt mig og Verden har tabt mig, Alt er ude!"

Men Alt var ikke ude endnu, der kom en Baad med nogle unge Piger.

"Der seiler en Træsko!" sagde den Ene.

"Der er et lille Dyr tøiret fast i den!" sagde den Anden.

De vare lige ved Siden af Træskoen, de fik den op, og den ene af Pigerne tog en lille Sax frem, klippede Uldtra-

›

aden over uden at gjøre Skarnbassen Skade og da de kom i Land, satte hun den i Græsset.

”Kryb, kryb! flyv, flyv, om Du kan!” sagde hun. ”Frihed er en deilig Ting!”

Og Skarnbassen fløi lige ind af det aabne Vindue paa en stor Bygning og der sank den træt ned i den fine bløde, lange Manke paa Keiserens Livhest, der stod i Stalden, hvor den og Skarnbassen hørte hjemme; den klamrede sig fast i Manken og sad lidt og summede sig. ”Her sidder jeg paa Keiserens Livhest! sidder som Rytter! Hvad er det jeg siger! ja nu bliver det mig klart! det er en god Idee, og rigtig. Hvorfor fik Hesten Guldskoe? Det spurgte han mig ogsaa om, Smeden. Nu indseer jeg det! for min Skyld fik Hesten Guldskoe!”

Og saa blev Skarnbassen i godt Humeur.

”Man bliver klarhovedet paa Reisen!” sagde den.

Solen skinnede ind paa den, skinnede meget smukt. ”Verden er ikke saa gal endda,” sagde Skarnbassen, ”man maa bare vide at tage den!” Verden var deilig, thi Keiserens Livhest havde faaet Guldskoe fordi Skarnbassen skulde være dens Rytter.

”Nu vil jeg stige ned til de andre Basser og fortælle hvor Meget man har gjort for mig; jeg vil fortælle om alle de Behageligheder jeg har nydt paa Udenlandsreisen, og jeg vil sige, at nu bliver jeg hjemme saalænge, til Hesten har slidt sine Guldskoe!”